

Saksbehandler: Reidun Kathrin Dahl Kristiansen

Kommunedirektør/rådmann: Øystein Hagerup

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
001/24	Hovedutvalg teknisk og miljø	16.01.2024
	Eldrerådet	
	Råd for personer med funksjonsvariasjoner	
	Karmøy ungdomsråd	
	Hovedutvalg helse og omsorg	
	Hovedutvalg oppvekst og kultur	
	Formannskapet	
	Kommunestyret	

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2024

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Karmøy kommunestyre tar "Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2024" til orientering. Dokument skal legges til grunn for arbeidet med planstrategi og andre kommunale planer, samt være rettleidende for prioriteringer og tiltak.

Hovedutvalg teknisk og miljø 16.01.2024:

Behandling:

Innstillingen enstemmig vedtatt.

HTM- 001/24 Vedtak:

Karmøy kommunestyre tar "Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2024" til orientering. Dokument skal legges til grunn for arbeidet med planstrategi og andre kommunale planer, samt være rettleidende for prioriteringer og tiltak.

Saksutredning

Bakgrunn for saken

I følge folkehelseloven er folkehelse "befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning". Folkehelsearbeidets formål er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer helse, herunder trivsel, psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, beskytter mot helsetrusler, både direkte og indirekte, jmf. § 1 i Folkehelseloven. Sentralt i folkehelsearbeidet er også å arbeide for en jevnere fordeling av faktorer som påvirker helsen, herunder redusere sosial ulikhet i helse.

Folkehelsearbeidet skal utføres som en langsiktig og systematisk oppgave. Dette innebærer:

- Oversikt (§ 5): Kommunen skal ha oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorene i befolkningen, slik at kommunen får et tydelig utfordringsbilde. Det skal utarbeides et dokument hvert fjerde år, i tillegg skal kommunen ha et system for løpende oversikt.
- Planstrategi (§ 6): Oversiktsdokumentet skal inngå som grunnlag for kommunens planstrategi.
- Fastsette mål i plan (§ 7): Kommunen skal fastsette overordnede mål og strategier som er egnet til å møte de utfordringene som kommer frem i oversikten.
- Tiltak (§§ 4 og 7): Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte utfordringene med de virkemidlene kommunen har.
- Evaluering (§§ 30 og 5): Kommunen skal evaluere folkehelsearbeidet for å se om det gir ønsket effekt, samt treffer utfordringsbilde.

Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer 2024

I følge § 5 i folkehelseloven skal kommunen ha oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer for helse i kommunen. Oversikten skal identifisere kommunens folkehelseutfordringer og ressurser lokalt, og den skal ha med faktorer som er helsefremmende, forebyggende, samt risikofaktorer. I tillegg skal oversikten inneholde faglige vurderinger av årsaksforhold og konsekvenser. I denne oversikten har vurderinger om årsaksforhold og konsekvenser tatt utgangspunkt i den kunnskapen som eksisterer om bakenforliggende faktorer, samt lokale erfaringer. Oversiktsdokumentet skal rulleres hvert 4. år, i tillegg skal kommunen ha løpende oversikt over folkehelsen mellom 4-års intervallene. Oversiktsdokumentet skal danne grunnlag for planstrategien og øvrige kommunale planer.

Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i Karmøy kommune er utarbeidet av folkehelsekoordinator i samarbeid med avdeling for folkehelse og folkehelseforum, derigjennom andre kommunale etater. Dette dokumentet er en oppdatering av oversikten som ble laget i 2016 og 2020.

Oversiktsdokumentet inneholder temaene befolkningssammensetning, oppvekst og levekår, fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø, skader og ulykker, helserelatert atferd og helsetilstand. I hvert kapittel følger det presentasjon av ulike indikatorer og hvert kapittel avsluttes med en vurdering av mulige konsekvenser og årsaksforhold.

Dette oversiktsdokumentet er digitalt, og finnes på nettsiden til Karmøy kommune. Det er også mulig å skrive ut PDF-versjon av dokumentet på nettsiden. PDF-fil er lagt ved saken.

Lenke til nettsiden finnes her: <https://www.karmoy.kommune.no/oversikt-over-helsetilstand-og-pavirkningsfaktorer/>

Hovedtrekk og utfordringer

Folk flest i Karmøy kommune har det bra og har en god helse. Mange faktorer er med på å gjøre Karmøy til en god kommune å vokse opp i. Samtidig har vi flere utfordringer vi må ta tak i. Basert på datagrunnlaget i dette oversiktsdokumentet er 5 hovedutfordringer identifisert:

1. Demografiutfordringen – eldre versus yngre

Fødselstallene synker mens levealderen øker, noe som medfører at andelen yngre reduseres og andelen eldre øker. Dette viser befolkningsframskrivninger for Karmøy kommune. Lavere fødselstall er med å bidra til svak befolkningsutvikling, noe som igjen bidrar til svekket inntektsgrunnlag, og flere eldre vil legge økt press på de offentlige tjenestene. Derfor er det enda viktigere at helsetilstanden i den yrkesaktive andelen av befolkningen nå er god, slik at en legger til rette for

god helse i pensjonistlivet og at en kan bo hjemme lengst mulig. Eldre er også en viktig ressurs for Karmøysamfunnet, og en del av fremtidens løsninger.

2. Sosial ulikhet i helse

Sosial ulikhet i helse er en stor folkehelseutfordring, både på globalt, nasjonalt og lokalt nivå. Det viser flere indikatorer i oversiktsdokumentet. I Karmøy kommune har vi sosiale ulikheter når det kommer til helseutfall, slik som levealder og sykdomsbyrde, men også når det kommer til risiko- og beskyttelsesfaktorer for helse. Andel familier som lever i lavinntekt i Karmøy kommune er økende, noe som kan føre til økte sosiale ulikheter. I tillegg er utdanningsnivået i Karmøy kommune lavere enn landet totalt, og vi har flere uføre. Økonomi, utdanning og arbeid vil være viktige helsefremmende faktorer for å utjevne sosiale ulikheter i helse.

3. Ungdom og fritid

For barn og unge og deres livsløp videre er det viktig at de trives på skolen, fullfører videregående opplæring og har en aktiv fritid med sosiale møteplasser. En del barn i Karmøy kommune trives ikke på skolen, og en må fortsette å arbeide for å redusere mobbing på skolene. Etter pandemien ser en et fall i andelen ungdommer som er med i en fritidsorganisasjon, derfor må en arbeide aktivt for å redusere barrierer for deltakelse. Ungdommer og unge voksne er også for lite fysisk aktive og bruker for mye tid på skjerm i fritiden. Dette kan ha sammenheng med en relativt stor andel ungdommer som melder om søvnproblemer og ensomhet. Tidlig innsats rettet mot barn og unge bør være et viktig satsingsområde. En må forebygge viktige risikofaktorer som utenforskap, mobbing, ulikheter osv. på et tidlig tidspunkt.

4. Grupper som har, eller som har økt risiko for å falle utenfor

Noen grupper i Karmøysamfunnet kan oppleve å «falle utenfor». For noen handler det om manglende deltakelse i utdanning eller arbeid, vanskelig økonomi, andre på grunn av språklige utfordringer, sykdom og funksjonshemninger. Utenforskap har sterk sammenheng med sosiale forskjeller. Det å stå utenfor kan få konsekvenser både for den enkelte og for samfunnet, slik som helseplager, rus, kriminalitet, ekstremisme og radikalisering. Særlig noen grupper i Karmøysamfunnet er viktige å ha fokus på:

- Familier som lever i lavinntekt – særlig barn og unge
- Flyktninger og innvandrere
- Barn og ungdom som står utenfor utdanning og arbeid, samt unge uføre
- Ungdommer med sterkt avvikende sosial atferd (rus, vold og kriminalitet) med mange risikofaktorer

5. Helse – fysisk aktivitet og psykisk helse

Fysisk og psykisk helse henger tett sammen. I Karmøy kommune har vi en økende andel med psykiske plager og lidelser, særlig unge. I tillegg har vi en relativt stor andel med sykdommer som kan knyttes til levevaner på ulik grad, slik som overvekt og fedme, hjerte- og karsykdommer, kreft og diabetes type 2. Karmøy kommune ligger også høyt når det kommer til legemiddelbruk. Det er ikke positivt for utviklingen at unge er for lite fysisk aktive, bruker mye tid på skjerm, samt melder om søvnproblemer. Her er det viktig å legge til rette for gode vaner tidligst mulig.

Kommunedirektørens konklusjon

Kommunen må arbeide kunnskapsbasert og strategisk med det helsefremmende og forebyggende arbeidet for å imøtekomme utfordringene en står ovenfor. Derfor skal oversiktsdokumentet ligge til grunn for all kommunal planlegging, og dokumentet skal forankres i hele kommuneorganisasjonen. På denne måten vil mål, strategier og tiltak som vedtas være egnet til å svare på utfordringsbildet.

Vedlegg:
Oversiktsdokument 2024